

S:t Olof

Medlemsblad för Torshälla
hembygdsförening S:t Olofs Gille

Nr 1 – 2023 Årg 33

VADDFABRIKEN* (t.v. i bild) anlades av Mathilda och Constantine Sandberg 1870

Not. Bellmanpilen och dåtida Stadskällaren t.h.

Stadskällaren i gård 21 har gamla anor. År 1769 finns noterat att gården ägdes av bokhållaren Olof Fahlberg som var gift med Greta Elisabet Gren från Torshälla. Det är troligt att familjen drev källarrörelse fram till 1803.

Olika ägare följde. I mitten av 1940-talet kom källarmästare Svensson med hustru Ulla till Torshälla Stadskällare.

**Mera om Vaddfabriken och eftr. Erik Eriksson Jr Verktygsmaskiner i detta nummer på sid. 10 ... något försenat mot tidigare löftet "i nästa nr på omslaget av Nr 1 – 2022"*

1916 etablerade sig Erik Eriksson Junior i den före detta Vaddfabriken.

Här anlägger han en verktygsmaskinfabrik och därmed för han sin far Erik Erikssons traditioner vidare.

I mitten av 1930-talet flyttade man in i nyuppförda verkstadslokaler på Eskilstunavägen (nuvarande "Torshällahuset").

Vaddfabrikshuset revs då och tomten övertogs av **Stadskällaren** som fick en attraktiv tillbyggnad mot ån i tre våningar med veranda och balkong ritad av arkitekt Curt Björklund från Stockholm. Huset drevs som restaurangrörelse fram till år 1970 då kommunen tog över.

Åldermannen har ordet

När min sida i nummer 1 av Sankt Olof skrivs har årstiderna inte riktigt bestämt sig, även om sommartiden inföll i slutet av mars. Vad som däremot är bestämt och klart är att verksamhetsåret för många hembygdsföreningar präglas av valet av Gustav Vasa i juni 1523. Härintill finner ni en bra artikel om kungens relationer med Torshälla och jag skriver också något om vad som händer i närområdet i övrigt kring 500-årsjubileet.

Fokus nu senast i Torshälla hembygdsförening S:t Olofs Gille var nu i mars vårt årsmöte, som avlöpte lugnt och fint och där föreningen beslutade om fokus i arbetet för i år också. Här i Sankt Olof nr 1 finner ni rapportering med bilder från årsmötet.

Styrelsen fick också nytt förtroende, med två undantag då två av våra engagerade medlemmar tackade för sig i styrelsen. Jag tänker på Östen Belin, mångårig styrelseledamot och Janett Eriksson, de senast åren valberedare. Vi tackade dem för deras fina arbete och räknar på deras medverkan i Gillet givetvis även i framtiden.

Sankt Olof består som vanligt av olika typer av artiklar och informationer och i nästa nummer kommer ett mittuppslag om sommarverksamheten och nytt inför hösten. Redan här kan jag avslöja att Gillet nog till sommaren blir bokutgivare igen, nu med Hans Lidéns fina redogörelse av de arkeologiska utgåvningarna

på Husberget. En borg från medeltiden, intressant för regenter före Gustav Vasa. Vi hoppas du har nytta och nöje av detta nummer av Sankt Olof och att du vill delta, gärna också bli föreningsmedlem, i våra arrangemang och aktiviteter.

Vi hoppas på en fin vår och försommar!

*Styrelsen för
Torshälla hembygdsförening
Sankt Olofs Gille*

Tryggve Lundh, Alderman

PS

Skulle det ligga ett inbetalningskort i Din tidning så betyder det att kassören inte fått någon årsavgift av Dig.

Vi hoppas att det inte betyder att Du vill lämna Gillet.

DS

Gustav Vasas 500-årsresa genom dåtid, nutid och framtid utgick från Strängnäs

Året som många har väntat på är här. 2023 är det 500 år sedan Gustav Vasa valdes till kung vid riksmötet i Strängnäs den 6 juni 1523. Detta uppmärksammar vi genom en mängd olika gemensamma upplevelser i samarbeten med framförallt ett stort antal lokala föreningar, samfund och olika aktörer.

Gustav Vasa väljs till kung i Strängnäs 1523

Den 12 januari 1528, fyra år och sju månader efter att han blivit vald till kung, kröntes Gustav i Uppsala domkyrka till Sveriges konung.

I Torshälla och Eskilstuna uppmärksammar vi 500-årsjubileet genom att erinra om kungens framfart i riket och hans etableringar på Holmen i Torshälla under rubriken:

SVERIGES INDUSTRIALISERING TAR FART UNDER GUSTAV VASA

Vid reformationen av kyrkans lära på 1520-talet utsågs kungen till kyrkans överhuvud och Kronan övertog domkyrkornas och klostrens egendomar. Kung Gustav Vasa utnyttjade sin position som "ny påve" och lyckades på mer eller mindre lagliga vägar lägga beslag på drygt 2 000 av de ca 13 000 kyrkliga gårdarna för sin egen släkts privata räkning.

Det kan verka girigt, men kung Gustav Vasa hade en plan. Han ville systematiskt bygga upp Sverige till en stormakt byggd på export av koppar, skog, järn, stål och vapen. På 1540-talet gjorde kungens representanter rekruteringsresor i Tyskland, Baltikum och Holland för att locka hit yrkeskunniga experter som kunde hjälpa till att bygga upp en svensk industri.

KUNGENS KOPPARSMEDJA FÖR SLOTTSTAK OCH GRYTOR FÖR KRUTTILLVERKNING

Bland de första verksamheterna som kungen drog igång var en kopparsmedja på Holmen 1541. Där tillverkades koppargrytor för salpetersjuderier (kruttillverkning) och kopparplåt, bl.a. till taken på de kungliga slotten.

Graffs kvarn, öster om ån nedanför Holmberget, lät han dock ligga kvar under Kronan som understöd till den nya kungsgård han byggde upp på ruinerna av klostret i Eskilstuna.

KOPPAR BYTS MOT JÄRN UNDER STORMAKTSTIDEN

Holmen ärvdes av kung Gustav Vasas yngste son, dåvarande hertig Karl (senare Karl IX) som var mer intresserad av att få fart på järnsmidet i Eskilstuna och Arboga.

Gustav Vasa med sonen hertig Karl

Gustav Vasa med sonen hertig Karl I slutet av 1500-talet då hertigen började bygga sin kanal mellan Hjälmaren och Mälaren behövdes mycket järnsmide till bl.a. slussar, varför kopparsmedjan blev järnsmedja.

KVARNAR FORTSATT LÖNSAMMA

När det gäller arbetstillfällen i Torshälla ström på 1550-talet så var betydligt fler selsatta i den fortfarande lönsamma och viktiga kvarnverksamheten. Sedan medeltiden fanns minst sex kvarnar i Torshälla, varav en granne med kopparsmedjan på Holmen.

Graffs kvarn mittemot Holmen var fortfarande igång och biskopens forna smedja mellan Holmberget och Husberget hade gjorts om till mjölkvarn. Nere vid dagens bro och damm fanns tre kvarnar.

GUSTAV VASA UNDER JUBILEUMSÅRET

Tillägg av vår ålderman

Gillet deltar givetvis i 500-årsresan, där många aktiviteter styrts till Strängnäs under året.

I Strängnäs deltar vi genom ett föredrag av Leif Persson i maj om sjöfarten 500 år, där Gillet till en utställning lånar ut en modell av vår fina jakt Sankt Jacobus.

Jag föreläser också i maj på Multeum i Strängnäs om Strindberg och Vasa och återkommer i höst tillsammans med ABF Eskilstuna med föredrag och cirklar om Strindbergs dramer Mäster Olof och Gustav Vasa.

Eskilskällans Vänner har nu under våren haft två fina välbesökta föreläsningar om Karin Månsdotter och Erik XIV och fortsätter nu 18 april med en föreläsning av Sanna Nyholt och Nils Mossberg om Karl Karlsson Gyllenhielm och Kristina Ribbing.

Senare - 17 juni - invigs av Eskilskällans Vänner den stora utställningen i Sundbyholm.

Allt detta har med Vasa att göra, då Karl Karlsson Gyllenhielm var "frilloson" till Erik XIV.

Text: Tryggve Lundh

Text & bilder: Benny Flodin

ÅRSMÖTET 13 mars 2023

Ett 15-tal medlemmar trotsade regnet och kom till kvarnen för att delta i ett relativt kort årsmöte proffsigt genomfört av mötets ordförande Tryggve Lundh, sekreterare Jan-Erik Kling och valberedningens ordf. Janette Eriksson.

Frågan om Nationaldagen kom upp till diskussion, där Hembygdsföreningen riskerar tvingas ställa in festligheterna om vi inte garanteras ekonomisk täckning (ca 20 kkr) av Eskilstuna kommun. Det är ju på uppdrag av Eskilstuna kommun som firandet skall ske. Flaggfester har hållits på Holmberget sedan 1897 och från 1916 har Torshälla firat svenska flaggans dag den 6 juni. Sedan 1983 har dagen fått rang av nationaldag. I början arrangerades firandet av Georg Nyström, därefter av Holmbergsföreningen och fr.o.m. 1956 av Sankt Olofs Gille.

Här följer en kortfattad information från årsmötet saxade ur styrelsens och alla kommittéernas verksamhetsberättelser för 2021 och lite om våra planer för 2023:

Gilletts verksamhetsberättelse för 2022

Styrelsen har under året bestått av Tryggve Lundh, ålderman, Birgitta Biderman, vice ålderman, Barbro Holmén-Gustafsson gärdeman, Jan-Erik Kling skrivare, samt ordinarie ledamöterna Benny Flodin, Östen Belin och Mikael Nyman. Ersättare har varit Kjell Jansson och Inga-Lena Jansson.

Sankt Olofs Gille hade vid årets slut 312 medlemmar; 108 enskilda och 204 familjer. År 2021 var vi 305 medlemmar.

Kommittéer

Förutom i föreningsomfattande aktiviteter bedrivs arbetet i huvudsak i kommittéer, var och en ledd av en styrelseledamot.

Kommittéerna är: Aktivitet, Arkiv & Data, Fastighet & Museum, Redaktionen för tidningen Sankt Olof, Hemsidan och nya Bygdebånd samt Programgruppen "Industrihistoriskt umgänge".

Styrelsen har haft 11 protokollförda styrelsemöten. Totalt har styrelsen i aktiviteter nedlagt 816 timmar för 2015 besökare. Interna styrelsemöten och planering av aktiviteter uppgår till 738 timmar.

Trots ökande porto- och tryckkostnader har skriften S:t Olof, delats ut 4 gånger till våra medlemmar. Den 1 januari 2023 uppgår portot till 15 kronor/mottagare, vilket betyder att 60% av medlemsavgiften för medlem bosatt utanför Torshälla utgör portokostnad.

Även i år har vi mottagit ett antal gåvor, som blivit registrerade. Åldermannen har tackat givarna.

Vi har bidragit med pengar till produktionen av en bok om Torshällas mästern fotograf Harald Bäckstrand.

Projektet Carl Larsson och paviljong vid Hammarby kyrka, som föreningen är projektägare till är framflyttat till 2024.

Hembygdsföreningen har också, främst genom åldermannen, deltagit i lokala möten, kretsmöten och regionalt kring informationer i Sörmlands Hembygdsförbunds regi.

Ett stort arbete ligger framför oss: att digitalisera våra skrifter och föremål, så att de blir tillgängliga för allmänheten utan att fysiskt besöka Gården.

Inventering av Gårdens föremål pågår.

Gillet guidar också besökande inte enbart kring hembygds museet Bergströmska gården, utan i hela Torshälla, främst i gamla Torshälla, Rådhuset och Torshälla kyrka. Allt arbete sker på ideell grund. Detta innebär att föreningen gör en stor frivilliginsats för kulturen, historien och staden Torshälla.

Styrelsen är tacksam för att så många intresserade, vänliga människor ger gåvor och lägger tid och kraft på att Hembygds museet Bergströmska gården ska leva vidare.

Ett stort och varmt tack till alla er som på olika sätt bidragit under året.

Styrelsen

Aktivitetskommittén

Verksamhetskommittén har under året bestått av Birgitta Biderman, Kjell Jansson och Inga-Lena Jansson.

De huvudsakliga uppgifterna har varit planering av öppethållande torsdagar under maj till och med september, sommarveckorna samt växt- och julmarknad.

Nationaldagen

Efter firandet på Holmberget följde 75 personer med till Bergströmska Gården där vi bjöd på kaffe med dopp.

Sommaraktiviteter

Under juli hade vi öppet tisdag, torsdag och lördag klockan 13 – 16, torsdagar med underhållning och kaffeservering.

Underhållare var: Havor 7 juli, Kalle Rapps trio 14 juli, Tuna gitarrer 21 juli och Peter – Hans 28 juli.

Vårt öppethållande med underhållning och kaffe var mycket uppskattat även om vädret inte alla gånger var på vår sida.

Kalle Rapps trio 14/7

Vi uppskattar att vi hade ca 350 besökare under perioden maj – september med tyngdpunkten under juli och vi var 14 som arbetade med kaffeserveringen.

Tuna gitarrer 21/7

Havor 7/7

Peter & Hans 28/7

Musik i Mormorstäppan

14/8 och 21/8 var det musik i Mormorstäppan, vädret var nu på vår sida och vi hade totalt 82 besökare. Spelade gjorde Pär Sörman och Simon Stålspets.

Växtmarknad 27 augusti

Mormorstäppan och Bergströmska Gården. Här fanns möjligheter att köpa och sälja sticklingar och växter. Arrangör: Trädgårdsintresserade i "Torshälla Blomsters-taden" i samarbete med Torshälla Stads förvaltning och S:t Olofs gille.

Kommers innan lunch

Göran Axelsson underhöll med sitt dragspel och lockade fram spontan allsång.

Torshälla Marknad 3 september

Enl. tradition serverades nygräddade våfflor med sylt och grädde. Totalt besöktes gården av 250 personer och vi var 12 st som jobbade. Rekordet slogs med över 300 gräddade våfflor tack vare nya väffeljärn

Kjell & Barbro gräddar våfflor

Varje år delar Torshälla stads nämnd ut **förtjänstpriset Birger** som går till en person som gjort en förtjänstfull insats för Torshällas bästa och priset gick i år till Jan-Erik Kling som sedan många år är en eldsjäl i S:t Olofs Gille och en mycket värdig mottagare.

Årets Birger - Jan-Erik Kling

Konstrunda – Kulturfestival 8 oktober

Gården var öppen för visning. Det fanns möjlighet att köpa varm korv med bröd och kaffe. Antal besökare uppskattas till 170 st.

Julmarknad 4 december

Arrangerades i år av Finska föreningen, Lions, Kyrkan, IOGT och S:t Olofs Gille. Försäljarna fanns efter Lilla Gatan. Dans kring granen skedde i Mormorstäppan där även Lucia från Nyby-Torshälla ridklubb hade sitt framträdande. Tomten fanns i stal-let inne på gården och delade ut godispåsar till

alla barn. På Bergströmska gick det åt 34 liter glögg och 12 burkar pepparkakor. 400 lotter såldes slut tidigt. Gården besöktes av ca 550 personer.

Tomten delar ut godis

Tackfest 7 december

Styrelsen, valberedning, revisorer och volontärer inbjöds till julfest i PRO-gården.

39 personer kom och lät sig väl smakas av kall o varm jultallrik från Sillbiten. Stämningen var hög från början och alla stämde glatt in julsångerna som Bo Andersson ordnat och ackompanjerade med sitt dragspel.

Fastighetskommittén

Förutom skötseln av innegården som sopning, krattnings, ogrärensning, gräsklippning, snöskottning, julpyntning, anskaffning av nya trädgårdsmöbler och parasoller mm har kommittén 2022 lagt fokus på följande:

Mormorstäppan/trädgården har skötts av kommunen på ett bra sätt med sina olika arbetsgrupper. Gångarna har fått nytt grus och "knutits ihop" så att man nu kan gå runt från port till port. En ny järnkonstruktion för humlen har ordnats via AMA:s verkstad. Nytt för året var den midsommarstång som kläddes och restes av medlemmarna och så även den traditionella julgranen.

Redaktionen S:t Olof och hemsidan

Industrihistoriskt umgänge arrangerade under året tre föredrag/utflykter (se även bildspelen på hemsidan):

- 5 maj, mingel och information om Surahammars och Skultuna Bruk
- 28 maj, resa till Surahammar & Skultuna. Båda dessa evenemang lockade 25-talet medlemmar.

- 21 oktober, resa till Hällforsnäs Gjuteri och Jürss mejeri med ett 30-tal medlemmar.

Årets 4 S:t Olof innehöll bland annat artiklar och information med följande rubriker:

- Trädgårdsmästare/trädgårdar i Torshälla
- Fam. Zethelius
- Renovering av "runristningen Torshällas högsta kyrktorn"
- Georg Nyström om kyrkbranden 14/7-1873
- "Skeppsvarvet i Torshälla och två av dess seglande jakter"

Arkiv & Data - Prioritering och (ansvar)

- * Medlemsmatrikel och etiketteringsadresser (Gärdeman & redaktionschef i samarbete)
- * Besöksstatistik i tabell och ev diagramform (Aktivitetskommittén not. 2015 besök 2022)
- * Donationer - ca 10 st 2022 - (mottagande styrelsemedlem skickar tack-/ nej-tackbrev och fyller i detaljerna (sid 2) i donationsregistret med kopior för arkivering)
- * Aktivitets- och sommarprogram (Aktivitets- & Programkommittén utarbetar programmen och redaktionen inför dem i kalenderform på hemsidan och i S:t Olof)
- * Fortsatt arkivering/registrering av historiska artiklar i medlemstidningen S:t Olof (redaktionen)

Verksamhetsplan 2023

Till de normala julitörsdagarna med musikunderhållning (prel. program: 6/7 Heltor, 13/7 Kalle Rapps trio, 20/7 Göran Axelsson, och 28/7 Peter och Hans) tillkommer under våren och sommaren:

- nationaldagsfirandet - som vi hoppas blir av
- ev. sommarmusikafinrar i mormorstäppan
- ett par event arrangerade av Industrihistoriska sällskapet och under hösten:
- som vanligt växtmarknaden,
- Torshälla marknad,
- kulturfestivalen med konstrundan,
- historisk afton och julmarknaden
- samt ev. något industrihist. arrangemang

Utförligt Program kommer i nästa nummer av S:t Olof

Nygamla styrelsen: Tryggve Lundh, Birgitta Biderman, Kjell Jansson, Barbro Holmén Gustafsson, Benny Flodin, Inga-Lena Jansson (suppl.), Jan-Erik Kling & Mikael Nyman

Här avtackas Östen Belin för sina många år i styrelsen

och Janette Eriksson för sina år som ordf. i valberedningen. Hon ersätts av Iha Frykman

Under parentationen tändes ett ljus, hölls en tyst minut och Tryggve Lundh hedrade avlidna medlemmar med en dikt av Tomas Tranströmer ur "För levande och döda" (1989):

MADRIGAL

*Jag ärvde en mörk skog dit jag sällan går.
Men det kommer en dag när de döda och levande byter plats.*

Då sätter sig skogen i rörelse.

Vi är inte utan hopp. De svåraste brotten förblir ouppklarade trots insats av många poliser.

På samma sätt finns någonstans i våra liv en stor ouppklarad kärlek. Jag ärvde en mörk skog men i dag går jag i en annan skog, den ljusa.

Allt levande som sjunger slingrar viftar och kryper! Det er vår och luften är mycket stark. Jag har examen från glömskans universitet och är lika tomhänt som skjortan på tvättstrecket.

Text & bilder Benny Flodin

**VADDFABRIKEN mellan stads-
källaren och krono-
kvarnen grundades 1870 av
systrarna Mathilda och
Constance Sandberg**

Fabriken bestod av maskinparken med 5 vaddmaskiner, en plyschmaskin, som drevs av en 6 hästars vattenturbin, och man hade som mest 8 anställda som tillverkade produkterna: täck-, mönster-, fönstervadd och täcken.

Vaddfabriken tog turbinvatten från Kronokvarnens vattenmagasin, som Nyby Bruk ägde och kontrollerade. Man fick därför bara köra sina stampar och rivmaskiner när det var gott om vatten i magasinet.

Inspektör Wibjörnsson hade nyttjat driftvatten till en kvarn i den fastigheten utan att be om lov från Nyby Bruk varför de stängde av hans kvarn från allt vatten.

Det var nog då som fröknarna Sandberg kunde ta över fastigheten och bygga om Wibjörnssons kvarn till Vaddfabriken på Brogatan 2 - *se omslagsbilden*.

Systrarna Sandberg kopplar av i stadskällarparken år 1910

År 1916 såldes vaddfabriken till firma Erik Eriksson Jr Verktygsmaskiner.

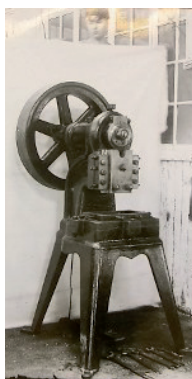
**Eriksson Junior Verktygs-
maskinfabrik,
EEJ Torshällamaskiner AB,
AB Torshällamaskiner
Ulvsunda AB**

1916 etablerade sig Erik Eriksson Junior i den f. d. Vaddfabriken. Här anlägger han en verktygsmaskinfabrik och därmed för han sin far Erik Erikssons traditioner vidare. Fadern hade 1878 grundat ett liknande företag i Eskilstuna, som han senare sålde.

När Erik Eriksson Junior avled 1940 tillträdde sonen Karl Erik och tog över företaget. År 1957 sysselsatte företaget ett 60-tal arbetare och ca tretton tjänstemän.

År 1916 innehöll verkstaden, som var uppförd i två våningar, mekanisk verkstad och modellverkstad (*jfr omslags- bilden*).

Här tillverkades, efter egna konstruktioner, till en början diverse fräs- och planslipmaskiner samt utfördes specialtillverkning av maskiner efter beställarens egna önskemål. Sortimentet utvidgades 1926 till att omfatta pellarbormaskiner, kipphyvlar och måttverk. År 1933 var det ett tiotal anställda i verkstaden.

Några tidiga maskiner från Brogatan 2

Torshällahuset idag

I mitten av 1930-talet flyttade man in i nyuppförda verkstadslokalerna på Eskilstunavägen 16 (nuv. Torshällahuset), där de första maskinerna som tillverkades var gjuterimaskiner, diverse trycksvarvar, hydrauliska planslipningsmaskiner samt kassetter för fotografisk utrustning.

maskiner. Styrelseordförande och VD var 1957 Karl-Erik Eriksson.

Kamrer var C. E. Gimling och verkstadsingenjör Anders Wahlström. 1967 hade företaget ca 90 anställda och under flera år drev man egen verkstadsskola.

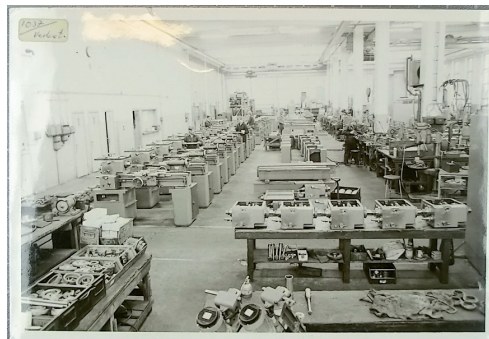
Lokalerna på Eskilstunavägen 16

Konstruktionssidan utökades med flera ingenjörer för tillverkning av hel- och halvautomatiska maskiner.

Under åren 1938-39 konstruerades en ny, mycket omtyckt svarv som sålde bra till mekaniska verkstäder och verkstadsskolor. År 1944 var det cirka 80 anställda.

År 1949 byggdes fabriken ut ytterligare och i grannfastigheten fanns sedan några år tidigare försäljningsbolaget Rebenko.

1954 ombildades företaget till AB Torshällamaskiner för tillverkningen samt försäljningsbolaget Erik Eriksson Junior Verktygs-

Rebenko

Företaget såldes under 1970-talet till Ulvsunda Verkstäder och kallades då UVA-Torshälla. Under företagsnamnet REDIMO pågick produktionen ytterligare i några år.

Början på slutet

Sviktande konjunktur under åttiotalet och konkurrenser som springer förbi leder vikan- de försäljningsandelar.

Torshällamaskiner kämpar på och 1982 lanseras en ny CNC Svarv med namnet S-180CNC. Tidigare fanns S-160CNC i utbu- det. S-180CNC var en maskin med bättre ka- pacitet och kunde bearbeta större objekt.

Fortsatt uppförsbacke - tex. 1982 tillverkades endast 50st svarvar per år att jämföra med 1962–1966 då man tillverkade 300st per år.

Sedan mitten av 1990-talet är företaget ned- lagt och lokalerna disponeras nu av Torshälla- huset, som är ett industrihotell med ett antal olika hantverkarfirmor och dylikt i samver- kan.

Att det fanns både yrkeskunnande och utbyte med engagemang tar sig även andra uttryck. Torshällamaskiner tillverkade även s.k. utbildningsmaskiner där man kunde följa med i bearbetningsprocessen och följa verktygen t.ex. till Pilotverkstaden. Dessutom så var det nästan tradition att lärarna kom från Torshällamaskiner både till AMU i Vilsta och pilotverkstaden.

Slutord

AB Torshällamaskiner & AB nya Torshälla- maskiner tillverkade en mängd olika maskiner - bl.a. tillverkades Snabb- & Revolversvarvar, Automatiska kopiersvarvar, hydr. kopiersvar- var, numeriskt styrda svarvar, tyngre produk- tions bormaskiner, numeriskt styrda borr & fräsmaskiner, special maskiner, enheter, trycksvarvar och legoarbeten.

Företaget hade viljan under alla sina verksamma år att föra vidare traditioner och yrkeskunnande samt viljan att fortsätta vara en bidragande kugge i det lokala näringslivet. Man hade ett otal samarbeten genom åren. Somliga lyckade och andra mindre lyckade bla. på 1990 talet.

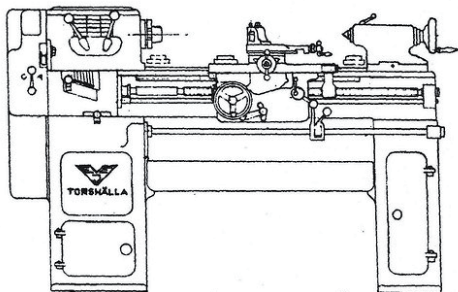
Men till slut gick det inte längre utan konkur- sen var ett faktum 1995, en epok hade gått i graven

Källa:

EN LITEN BERÄTTELSE OM INDUSTRI- ELL SAMVERKAN, TRADITIONER OCH YRKESSKICKLIGHET I TORSHÄLLA OCH ESKILSTUNA REGIONEN

Texten är delvis hämtad ur boken Torshälla ABC och bilderna kommer från Arkiv Sörm- land

Ett stort tack till Jörgen Engström tidigare an- ställd på Torshällamaskiner för utlånat mate- rial och för att han har delat sina erfarenheter från Torshällamaskiner med oss på FAiE

Modell s-175

*Text och bildredigering:
Benny Flodin*

Historien om Torshälla Hembygdsförening S:t Olofs Gille

Ur S:t Olof nr 3 – 2011 av Janett Eriksson

Det hela började i maj 1936 då ett upprop gjordes av de styrande i Torshälla stad. Uppropet var infört i TORSHÄLLA TIDNING torsdagen den 4 juni 1936.

Uppropet var undertecknat av bl.a. borgmästaren och stadsfullmäktige. Vid mötet beslutades att en förening skulle bildas och till ordförande valdes förstas Georg Nyström. Namnet på föreningen blev

Holmbergsföreningen (från 1936)

Årsavgiften sattes till 1 krona. Vid mötet antecknade sig 35 personer som medlemmar i föreningen. Under de kommande åren hände inte mycket inom själva föreningen och den tynade så sakta bort. Holmbergets skötsel fortsatte dock under Georgs ledning.

I juni 1943 försökte man blåsa nytt liv i föreningen och en ny ordförande valdes, Holger Abrahamsson. Georg Nyström blev då hedersordförande. Efter Georg Nyströms död 1944 fick Torshälla stad som donation ta emot Nyströms museala samlingar samt inventarier från hans hem. Tankar fanns då att bygga ett hembygdsmuseum på Holmberget men detta genomfördes aldrig. Allt överlämnades till Holmbergsföreningen som fick i uppdrag att vårda donationen. Holmbergsföreningen ansåg att skötseln av parken blev för betungande och ville överlämna allt till Torshälla stad. Staden var dock inte alls intresserad av detta.

S:t Olofs Gille (från 1956)

I juni 1956 bytte Holmbergsföreningen namn till S:t Olofs Gille. Årsavgiften höjdes nu till hela 3 kronor!

År 1968 erbjöds Gillet att flytta in på övervåningen på Bergströmska gården. Detta innebar, på sikt, en förändring av föreningens målinriktning.

Nu hade Gillet äntligen en samlingspunkt och en början till en hembygdsgård hade sett dagens ljus. 1970 invigdes museet och så småningom kunde Gillet ta över hela gården.

Inför 90-talet beslutade man ändra namnet till **Hembygdsföreningen S:t Olofs Gille i Torshälla**. I tidningarna S:t Olof nr 3–1996 och nr 2–2006 finns mer att läsa om Hembygdsföreningens utveckling sammanfattat av Margareta Lindén. - *enl. S:t Olof nr 2–2006 nedan:*

Av någon anledning hade gillet styrelse gjort upptäckten att för många Torshällabor var helt okunniga om vad S:t Olofs Gille var och stod för och att det var Torshällas egen hembygdsförening. Likaså hade man i större hembygds-sammanhang svårt att placera S:t Olofs Gille geografiskt.

Detta resulterade i ett tillägg till namnet som nu, när man gick 90-talet till mötes, blev:

Torshälla Hembygdsförening S:t Olofs Gille (från 2006)

År 2006 fyllde föreningen 50 år och S:t Olof nr 2–2006 utgavs under namnet:

70 Års Jubileumsskrift
och S:t Olof nr 3-2006 fick dagens namn enl. ovan

*Redigering:
Benny Flodin*

Programkommittén INDUSTRIHISTORISKA UMGÄNGET* inbjuder till VÅRPROGRAM 2023

1) Tema Johan Thermaenius och hans etablering och bidrag till Torshällas industrihistoria med bygget av en mek. verkstad vid Holmen.

Format: Mingelafton i Kvarnen/Torshälla Tid: den 16 april kl. 15:00

Servering: Drycker & tilltugg till anst. priser

Thermaenius-epoken

År 1846 etablerar sig fabrikören Johan Thermaenius på Holmens Bruk där han uppför en mekanisk verkstad för tillverkning av byggnadssmidan och framförallt tröskverk drivna av mobila lokomobiler till små och medelstora lantbruk. Thermaenius utvidgar verksamheten betydligt vid Holmen. På gårdstomterna 8–13 utfördes omfattande utvidgningar av tillloppskanalerna.

Thermaenius verk hade 1864 tre vattenhjul och från 1860 även en kvarn. 1868 flyttades dock verksamheten till Hallsberg.

Verksamheten fusionerades 1917 med AB Arvikaverken, som bytte namn 1959 till AB Arvika-Thermaenius.

Thermaenius köptes 1960 av AB Volvo och fusionerades med AB Bolinder MunkteLL.

2) Vi följer upp mingelaftonen den 16/4 med Tema Thermaenius och besöker MunkteLL-museet (& ev. Eskilstuna Stadsmuseum) den 21 april kl. 10-12

Vi åker i egna bilar och parkerar på Strömsholmen. Vill du samåka - ring Jan-Erik 070-565 56 41 Lunch intas på P2 efter besöken ca 13:00

Utförligt och slutgiltigt program för våra aktiviteter kommer senast tre veckor innan evenemanget

Februari 2023

PROGRAMKOMMITTÉN

Jan-Erik, Rolf & Benny

Holmens industrier på 1880-talet

MunkteLL-museet

***Vår inriktning är arrangemang av Föredrag & Utflykter med socialt mingel i Torshällabygdens industrihistoria**

**Torshälla
Hembygdsmuseum
S:t Olofs Gille
Bergströmska gården**
*Öppet varje torsdag maj-sep
i juli även tisdag & lördag
kl. 13.00 – 16.00*

Vi har böcker och olika
skrifter till försäljning bl. a.:

Nya Torshälla ABC

*TNHS historiska skrifter 1-9
och Torshällas Tidslinje från
Istid till Nutid*

*Rekarnebygden i backspegeln
Historiska skrifter om Torshälla*

*Böcker om Marianne Ebeling
och Harriet Ebeling*

Torshälla stenkärlsfabrik

- S:t Olof utkommer med 4 Nr/år*
1. Ca 14 dgr efter Årsmötet i mars
2. Före midsommar
3. Efter Torshälla Marknad
4. Före Jul med Årsmöteskallelse

OBS!
**UPPDATERING AV GILLET'S
MEDLEMSREGISTER**

Styrelsen ber alla medlemmar i
gillet med ny e-post, mobiltelefon
och ev. ny postadress att bekräfta
dessa med svar till vår gärdeman
babbo90@telia.com

**Torshälla Hembygdsförening
S:t Olofs Gille**

Styrelse:

Styrelse:

Tryggve Lundh, ålderman	076-340 74 15
Birgitta Biderman	073-320 53 93
vice ålderman	
Jan-Erik Kling, skrivare	070-565 56 41
Barbro Holmén-Gustafsson	070-571 34 06
Gärdeman	
Benny Flodin, redaktion	070-656 54 54
Mikael Nyman	073-447 93 12
Kjell Jansson	070-205 84 85
Suppleanter:	
Inga Lena Jansson	070-994 33 33
Vakant	

.....

Museikommittén: Styrelsen

Arkiv- & Datakommittén:

Benny Flodin

Fastighetskommittén:

Mikael Nyman, Kjell Jansson

Aktivitetskommittén: Birgitta Biderman,
Kjell Jansson & Inga-Lena Jansson

**Redaktion S:t Olof, Hemsidan & Nya
Bygdeband:** Benny Flodin

**Programkommittén "Industrihistoriska
Umgänget":** Jan-Erik Kling & Benny Flodin
.....

**Bergströmska gården, Hembygdsmuseum
Lilla gatan 12, TORSHÄLLA
Telefon: 070-565 56 41**

**Medlemsavgift: 100: - enskild, 150: - familj
Bankgiro: 5239-1901**

**Postadress: Torshälla Hembygdsförening
S:t Olofs Gille, c/o Tryggve Lundh
Klostergatan 9, 644 31 TORSHÄLLA**

**E-postadress: info@sanktolofsgille.se
Hemsida: www.sanktolofsgille.se**

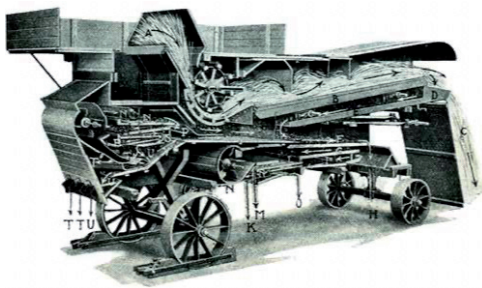
Ett axplock av ägare och sortiment som tillverkats på Holmen

Ur jubileumsskriften HOLMENS 900-åriga historia – del 4

Forts. från S:t Olof nr 1–2022

TVÅ BERÖMDA VERKSTADS- INDUSTRIER FÖDS PÅ HOLMEN

1846 etablerar sig fabrikör Johan Thermanius på västra sidan av Torshällaån och uppför en mekanisk verkstad för tillverkning av tröskverk. År 1860 byggs en kvarn och 1864 har verkstaden tre vattenhjul.

Thermaeniusverken blev kända för sina mobila tröskverk drivna av lokomobiler, för främst små och medelstora jordbruk och beräknas ha tillverkat cirka 500 tröskverk under åren 1846–1868. Tröskverken blev mycket uppskattade och fick stor uppmärksamhet. Redan år 1868 har Thermanius växt ur verkstaden och flyttat till Hallsberg.

Efter fusionen med Arvikaverken 1917 köps bolaget av Bolinder-Munktell 1960 och ingår i dag i Volvo Construction Equipment.

Nordens första industriella sågbladstillverkning

1869 övertas Thermanius verkstäder av ingenjörerna Stridsberg & Björck som inreder en sågbladsfabrik i verkstaden. Sågbladstillverkningen var den första i sitt slag i Norden och med skogsindustrins uppsving växte behovet av sågblad/ klingor, vilket gav fabriken en flygande start.

J.O. Björck var delägare i företaget mellan åren 1867–1870, men hans namn följde med i företagsnamnet även efter att han grundat det egna gjuteriföretaget. Han var sannolikt inte aktiv direkt i sågbladsföretaget utan startade 1868 egen gjuteriverksamhet i samma lokaler som valsverket.

Forts. följer ...